

Сградитѣ въ България

Les propriétés bâties en Bulgarie

1. Уводъ. Сградитѣ сж единъ отъ най-сжщественитѣ елементи за опредѣляне материалната култура на даденъ народъ. Сведенията за тѣхъ представляватъ интересъ не само за науката, но и за управлението. Ето защо, въ всички благоустроени държави се събиратъ и разработватъ такива сведения.

Въ България статистически сведения за сградитѣ се събиратъ при всеобщитѣ преброявания, които, споредъ специалния за тѣхъ законъ, трѣбва да се правятъ на всѣки петъ години, а именно на годинитѣ окончавачи на 0 и 5. До сега у насъ сж направени седемъ такива преброявания. Първото отъ тѣхъ е извършено на 31. XII. 1887 г. На тая дата сградитѣ сж преброени и въ последствие събранитѣ сведения разработени и публикувани въ отдѣлна книга презъ 1890 год. отъ Военното министерство. Останалитѣ шестъ преброявания на сградитѣ сж извършени отъ централния статистически институтъ на 31. XII. 1892, 1900, 1905, 1910, 1920 и 1926 години.

При първото преброяване сж събрани сведения за всички сгради, независимо отъ тѣхния видъ, голѣмина, предназначение и пр. Събранитѣ сведения сж разработени и публикувани по населени мѣста, като за сградитѣ въ всѣко едно отъ последнитѣ е показанъ „рода на зданията“, а именно: 1-о — здания, въ които се живѣе и 2-о — такива, въ които не се живѣе. Първата група е разпредѣлена споредъ вида на материала, отъ който е направена сградата, въ подгрупи: а) каменни, б) дървени, в) смѣсени и г) изби (землянки). Освенъ това, сжщата група е разпредѣлена споредъ вида на покрива: а) желѣзо (цинкъ), б) керемиди, в) плочи, г) слама и д) земя (прѣстъ). Втората група сгради, въ които не се живѣе, сж разпредѣлени въ подгрупи по предназначение: а) яхъри, б) плѣвници, в) хамбари (житници), г) воденици, д) ханъ (гостоприемници), е) магазини и ж) дюкяни, и на второ мѣсто по вида на покривавъ сжщитѣ подгрупи, както сградитѣ за живѣене.

Въ тая разработка, очевидно, липсва логика и последователностъ. Докато въ първата голѣма група сградитѣ сж разпредѣлени споредъ вида на материала, отъ който сж направени, въ втората тоя принципъ е изоставенъ и замѣненъ съ принципа за предназна-

чението на сградата. По такъвъ начинъ за първата група отъ сгради не се знае колко отъ тѣхъ сж предназначени само за живѣене и колко за живѣене и за други цели, или само за други цели, но въ тѣхъ все пакъ се живѣе; а за втората група не може да се знае отъ какъвъ материалъ сж направени сградитѣ.

За това преброяване не се знае точно и обекта, който е билъ подложенъ на наблюдение. Къмъ публикацията не сж дадени методологични указания, а и формуляра, съ който сж събрани сведенията, не е отпечатанъ.

При второто преброяване сж събрани и разработени сведения само за сградитѣ, служащи: а) за живѣене, б) за живѣене и за други цели. И въ тая публикация липсватъ указания за обекта на наблюдението и за статистическата единица, за която сж събрани сведенията. Разработката на събранитѣ данни е извънредно подробна. Сградитѣ сж раздѣлени: 1-о — по материала, отъ който сж съградени, по броя на стайтѣ и по предназначението имъ, и 2-о — по броя на лицата, които живѣятъ въ тия стаи, по броя на етажитѣ и по броя на прозорцитѣ въ всѣка отдѣлна сграда. И дветѣ тия разработки, представени въ отдѣлни таблици, се отнасятъ за всѣко населено мѣсто на всѣка околия и за всѣки окръгъ. Цѣлата публикация се състои отъ 462 печатни страници, голѣмъ форматъ, и приложения отъ десетъ картограми и диаграми.

Въпрѣки тая подробна разработка, не може да се направи безупрѣчно едно сравнение между даннитѣ отъ първото и второто преброяване на сградитѣ. Подробната разработка не е помогнала да се избѣгнатъ напълно несъобразноститѣ при группировката на даннитѣ. Наредъ съ разпредѣлението на сградитѣ по вида на материала, отъ който сж построени, по вида на покрива имъ, сж открити колони, които показватъ колко сгради сж построени на улицата и колко въ двора; сетне сж дадени сведения за броя на етажитѣ, за сградитѣ, които иматъ стаи за живѣене въ земята и на тавана, и най-сетне сградитѣ сж разпредѣлени по предназначение, като е означено ония сгради, които служатъ за живѣене, и за какви други цели служатъ: ханъ, кръчма, дюкянъ (мааза), хамбаръ и пр.